

PAPP MIKLÓS: A VALLÁSOSSÁG ERKÖLCSI ERÉNYE

„Bened az Isten, akár akarod, akár nem.” Szent Ágoston *Vallomásainak* sorai találóan tükrözik azt aényt, miszerint az ember szükségszerűen vallásos. A vallásosság személymivoltunk nem esetleges, hanem egzisztenciális alkotóeleme, melynek helyes és tudatos kibontakoztatása személyiségünk gyarapodásához is hozzájárul, viszont negatív módon megfogalmazva a vallásosság hiánya karakterbeli deformációkhoz is vezet: a vallásos magatartás az emberben legfeljebb csak egy vallásostólékkal helyettesíthető.

A zsidó-keresztény kinyilatkoztatás sajátossága, hogy az Isten kultikus tisztelete nem választható el az ember szeretetétől, vagyis az ortodoxia, a hithűség és hitismeret feltételezi ennek gyakorlati megvalósítását, az ortopraxist is. Ez utóbbi megvalósulása az öszövetségi szociális gondolat és a zsinagógák szociális tevékenysége, az Újszövetség korában pedig a tevékeny szeretet megnyilvánulásai: az oktatási-nevelési intézmények és az egyház más, széleskörű szociális tevékenysége. Ugyanakkor az igazságosság premorális törvénye, „adjátok meg mindenkinek, ami jár”, feltételezi, hogy a felebaráti cselekedetek mellett nem szabadna megfeledkezni az Istennek kijáró tiszteletről, a kultuszról sem.

Vallásétkölcscről értekezni nem egyszerű feladat, mivel a vallásétkölcscs nem annyira könnyen megfogható és körülhatárolható, mint az orvosi vagy a gazdasági etika. Tény, hogy a vallásosság mint embert gazdagító minőség nem elhanyagolható terület az étkölcscs számára, ugyanakkor megragadásra is számos út kínálkozik. Az empirikus vallásétkölcscs a hívó ember étkölcscs magatartását vizsgálja, azt, hogy a vallásos ember különféle korokban és kultúrákban hogyan ítélte jóról és rosszról. A normatív vallásétkölcscs a magatartásminták megítéléséből és a motivációból indul ki, azaz a hívó az étkölcscs törvényeket engedelmességből, félelemből vagy éppen a jutalmazás miatt követi. Az egyszerű, jogi felfüggesztésű vallásétkölcscs pedig megelégszik azzal, hogy a fogalmakat tartalmát vizsgálja, és a teljesülés függvényében ítéli meg, hogy étkölcscs vagy bűnként étkölcscs-e meg.

Bár az elmúlt évtizedekben magyar nyelven több katolikus vallásétkölcscs tanulmánykötet és monográfia jelent meg, Papp Miklós *A vallásosság étkölcscs erénye* című műve mégis hiánypótlónak tekinthető a magyar morálétkölcscs irodalmon belül. A szerző nem elégszik meg azzal, hogy bemutatssa a hagyományosan e téren tárgyalt fogalmakat, mint az eskü, az imádság, a vasárnap stb., hanem

arra törekszik, hogy kifejezetten és bennfoglaltan bemutassa mindezek elhelyezkedését a keresztény étkölcscstanon belül. Globális perspektívában gondolkozva mutatja be az alapvető étkölcscstan fogalmainak, így a természetes és a természetfeletti étkölcscsnek az összefüggését a vallásosság konkrét megélésével, azt, hogy a vallásos magatartás nem díszítőeleme emberségünknek, hanem alapvető része, melynek megléte összefüggést mutat humánértékeink kibontakoztatásával is.

A szerző monográfiájában tanúságot tesz széleskörű teológiai és pszichológiai ismereteiről, bemutatja a témához kapcsolódó tanítóhivatali dokumentumokat és felhasználja a kortárs magyar és német nyelvű étkölcscsteológiai szakirodalom széles spektrumát. A könyv szellemisége és vezérfonala a teológiában elsősorban Klaus Demmer által képviselt életdöntés és alapvető szándék gondolatot tükrözi, miszerint az ember valamennyi étkölcscs döntése és az alpdöntés viszonya dialektikus, és ez alól a vallásosság megnyilvánulásai sem kivételek. A könyv hangsúlyozza, hogy a vallásos magatartás és ennek konkrét tettei nem emberi erőfeszítés gyümölcse, hanem Isten meghívására adott felelet, mindazonáltal olyan, ami nem független a kegyelemtől.

Papp Miklós rámutat arra is, hogy az étkölcscstan akkor jó, ha konkrét is, így monográfiájában érinti a vallásétkölcscs részterületeit is. Az imádság mint kontroll az életvezetés felett, az Isten és az ember, valamint az ember közösségi viszonyainak indikátora. Tükröződik a műben a szakramentális gondolkodás fontossága, a teológia ismeretének és a teológia megélésének összefüggése a mindennapokban: kitér az Istennek szentelt élet, a szent tisztelete, a fogadalom és az eskü konkrét kérdéseire is. Rámutat arra, hogy az ünneplés, különösen is a liturgikus ünneplés emberségünk sajátja, a kronosz kairosza, melyben az ember a Transzcendenssel kerülhet kapcsolatba. Kitér a vallásétkölcscs szakramentális vonatkozására, a szentségekkel megszentelt életformára, és ennek kapcsán érinti az evangéliumi tanácsok, a szegénység, a tisztaság és az engedelmesség megélésének fontosságát nemcsak a szerzetesi és klerikusi életforma keretében, hanem rámutatva arra, hogy ezek megvalósítására mindnyájan hivatottak vagyunk. S végül nem hanyagolja el a klasszikus étkölcscstan számára oly fontos kérdéseket, mint a vallásétkölcscs élet félrecsúszásának jeleit: így a káromkodás, az átkozódás, a babonáság, az Isten nevével és tiszteletével való számtalan visszaélés megítélését. (*L'Harmattan Kiadó – Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola*, Budapest, 2015)

NÉMETH GÁBOR